

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

Conimex

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. (035) 5421000

Algemeen Secretaris

J. Veldhuysen
Nieuwstraat 19
3743 BK Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester

G.B. Roskamp-Nijenhuis,
Spoorstraat 7, 3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden

P.H. Feitz
(035) 5414794
T. Kruidenier
(035) 5417860

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Oudheidkamer

J. van Dijk
de Aak 31
3742 GT Baarn
tel. (035) 518332

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

Werkgroep 'Baerne'

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951

Redactie Baerne

T. Biemans
F. Booy
H. Bronkhorst
G. Brouwer
J. Kruidenier
L.J. Stomp
A. Twigt

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Burgemeester Penstraat tussen nr. 2 en 4. Open op maandagen van 10 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur, maar **niet** op de eerste maandagavond van de maand en **niet** op maandagavond in de maanden juli en augustus.

Contributie

Minimaal f 25,- per jaar voor het individuele lidmaatschap.
Minimaal f 35,- per jaar voor een echtpaar of twee samenwonenden.
Minimaal f 12,50 per jaar voor het jeugd lidmaatschap (14 tot en met 18 jaar).
Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop "Baerne": f 5,50 verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD

De Utrechtse Paulusabdij en de Baarnse Pauluskerk

pag.

2

Wandelen in de Laanstraat 8

6

Cuno van den Steene (deel 2)

9

De Paardenstal van Madoera

16

Verenigingsnieuws

18

DE UTRECHTSE PAULUSABDIJ EN DE BAARNSE PAULUSKERK

In de Middeleeuwen werd de pastoor van Baarn aangewezen door de abt van de Utrechtse Paulusabdij. Die abt bezat voor Baarn het zogenaamde collatierecht of bevestigingsrecht, dat ook wel patroonsrecht werd genoemd. De abt deed een bindende voordracht en de pastoorsbenoeming werd vervolgens, namens de bisschop van Utrecht, bevestigd door de aartsdiaken van de Dom, die proost was van het Domkapittel. Dit is dan de historische band van de Baarnse Pauluskerk met de Utrechtse Paulusabdij.

In een document van de Paulusabdij, het *Register van de St. Pauls Leenen*, dat bewaard wordt in het Utrechts Archief, kunnen we een aantal van die Baarnse pastoorsbenoemingen terugvinden. De oudste benoeming die vermeld wordt, is die van 25 maart 1385, op het feest van Maria Boodschap. Dan wordt door abt Hendrik van Rijn tot pastoor van Baarn aangesteld: "Stephanus genaamd Craen".

Overigens was onze kerk op de Brink vóór de Reformatie gewijd aan de Heilige Nicolaas en dus niet aan de apostel Paulus. Dat blijkt uit een aantekening in het Register van de St. Pauls Lenen gedateerd 6 augustus 1544, waar de abt van het "Sint Paulusklooster" wordt betiteld als "collator en patroon van de parochiekerk van Sint Nicolaas in Baarn".* De kerk op de Brink heet hier, zestien jaar voor de overgang naar de Reformatie, dus nog de Nicolaaskerk. De kerk wordt pas later Pauluskerk genoemd.

Blijkens deze aantekening van 6 augustus 1544 werd op die dag door Gerrit van Nijekerk, abt van de Paulusabdij, tot pastoor van Baarn benoemd: Wilhelmus Lansfridus, als opvolger van Jacobus Lambertus, die in 1540 was aangesteld.

Restanten van de abdijkerk

Het laatst overgebleven gebouw van de Paulusabdij, het koor van de kerk, is in de negentiende eeuw afgebroken, maar restanten van de abdijkerk vinden we in Utrecht op het stadsdeel tussen de Hamburgerstraat, de Korte Nieuwstraat, de Trans en de Nieuwe Gracht. In de muren van het gebouw van de voormalige arrondissementsrechtbank zitten fragmenten van de abdij en in de tuin van de *cuisinier* Huize Molenaar, Korte Nieuwstraat 6, staat een stuk tufstenen muur van het noordtransept van de abdijkerk. De muur is zeven meter lang, vier meter hoog en bijna een meter dik. In het midden van de muur is een grote rondboog. Daar vlakbij ligt in de tuin een fragment van een laatgotische grafsteen. Waar nu de serre, of tuinkamer, is van Huize Molenaar, stond ooit een van de torens van de kerk.

Hier, op het terrein achter de Hofpoort aan de Nieuwe Gracht, staat een bruin houten bord met een plattegrond van *De abdij van Sint Paulus*.

Maquette van de kerk van de Sint-Paulusabdij, gezien vanuit het zuidoosten.
G.M.J. Engelbregt en J.B.A. Terlingen 1978

Op grond van middenwintigste-eeuwse opgravingen en door vergelijking met andere Utrechtse middeleeuwse kerken, als de Sint Pieter, de Sint Marie en de Sint Jan, alsmede met hulp van enige oude prenten, heeft men een voorstelling kunnen krijgen van het uiterlijk van die oude abdij. De abdijkerk was een Romaanse overwelfde kruisbasiliek met twee torens.

Twee Romaanse kapitelen met bladmotieven, van zuilen van de abdijkerk, zijn te zien in het Utrechtse Centraal Museum.

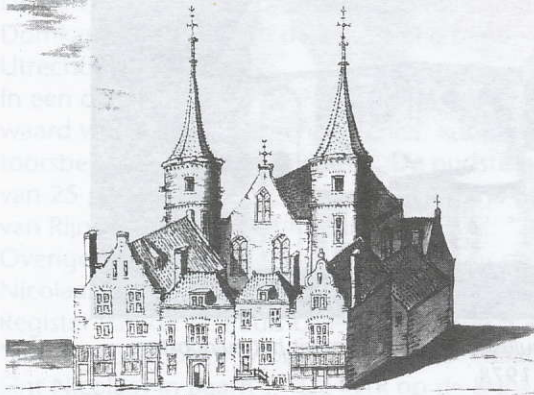
Op het terrein van de vroegere abdij, de voormalige rechtbank, komt over enkele jaren het Utrechts Archief, dat nu nog aan de Alexander Numankade is. Zo krijgt deze historische plek weer een historische bestemming.

Uniek in de stad

Over de geschiedenis van de Paulusabdij is een dissertatie geschreven door dr. Charlotte J.C. Broer, met de titel *Uniek in de stad*. Het is een wetenschappelijke studie van 630 pagina's. Baarn komt er meermalen in voor.

De Utrechtse Benedictijner Paulusabdij werd op 26 juni van het jaar 1050 ingewijd door de bisschop van Utrecht, Bernold. Die wijdingsplechtigheid werd door verscheidene bisschoppen van elders bijgewoond. Het was de verhuizing en voortzetting van een eerdere kloostergemeenschap, die omstreeks het jaar 1000

door de Utrechtse bisschop graaf Ansfried was gesticht op de Hohorst of de Heiligenberg, een heuvel aan de Lunterse beek, ongeveer drie kilometer ten zuidoosten van Amersfoort. Dat klooster was weer een voortzetting van het *monasterium van Sint Salvator*, dat op het einde van de zevende eeuw door Willibrord was gesticht. Zo gaat de voorgeschiedenis van de Utrechtse Paulusabdij, als Benedictijner gemeenschap, dus terug tot de vroege Middeleeuwen.

De Paulusabdij, in het zuiden van het oude Utrecht, maakte in de middeleeuwse stad deel uit van een kruis van kerken, waartoe verder behoorden: de Janskerk in het noorden, de Pieterskerk in het oosten en de Mariakerk in het westen, met als middelpunt de Romaanse Dom, of *Sint Maartenscathedraal*.

De westgevel van de Sint-Paulusabdij
M. Brouerius 1719

Al die vier kerken rond de Dom werden in de elfde eeuw gebouwd. (Van dat kerkenkruis is naast de Sint Paulus ook de Sint Marie verdwenen). Overigens zegt dr. Broer in haar dissertatie dat het kerkenkruis wellicht geen vooropgezet elfde-eeuws plan is geweest, maar een latere interpretatie.

De Paulusabdij had in de Middeleeuwen een unieke plaats in de stad, als het belangrijkste gebedscentrum, naast de kapittelkerken. De kloosterlingen hadden hun leven geheel aan God gewijd, in een ritme van koorzang en gebeden. Hun dagindeling was bepaald door de getijden. Die monniken waren de reguliere geestelijken, naast de wereldheren, de seculiere priesters, de kanunniken van de kapittels, als die van de Dom, de Sint Jan, de Sint Marie en de Sint Pieter. Die kanunniken hadden naast hun geestelijke taak vooral ook belangrijke bestuurlijke taken.

De abt, een machtig man

Hoewel de Pauluskerk maar weinig monniken had, was het een van de belangrijkste Utrechtse kloosters en de abt was een machtig man, een voornamelijk figuur in de Staten van Utrecht. De abdij was rijk en had, vooral in de Noordelijke Nederlanden, door tal van bisschoppelijke schenkingen, veel bezittingen verworven.

Het was de Avignon-paus Clemens de Zesde die de benoeming van de abt van Sint-Paulus aan zich trok. Toen in 1346 abt Herman Wolff van Jutfaas overleed, benoemde de paus de toenmalige prior, Hendrik van Boechout, tot abt. Sindsdien werd de benoeming door de paus van zowel de abt als de prior een vaste gewoonte tot in 1530 dat recht aan keizer Karel de Vijfde is overgegaan.

De Paulusabdij heeft meer dan vijf eeuwen bestaan, van het midden van de elfde eeuw tot het laatste kwart van de zestiende eeuw. Op 15 februari 1580 werd de abdij getroffen door een Beeldenstorm en in hetzelfde jaar werden de monniken uit hun klooster verjaagd.

Nadat in 1580 de stad en de provincie Utrecht overgegaan waren naar de Reformatie, werd, zes jaar later, dus in 1586, de abdij officieel opgeheven, op grond van het *redressement* op de geestelijke goederen. De eigendom en het beheer van de abdiigoederen kwamen aan de Staten van Utrecht. De Prins van Oranje, stadhouder van Utrecht, werd collator.

Nog geen anderhalve eeuw later, in 1707, werden delen van de abdiijkerk, namelijk de torens en het schip, afgebroken. Het koor is, als laatste restant, nog tot in de negentiende eeuw blijven bestaan. Omstreeks 1850 werd het afgebroken.

In 1956 is een elfde-eeuwse steen van de Utrechtse Sint-Paulusabdij, afkomstig van een opgraving van 1949, ingemetseld in een altaar van de hedendaagse Sint-Paulusabdij in Oosterhout, als symbool van de verbondenheid van het oude en het moderne Benedictijnse leven in Nederland.

Dit is dan het verhaal van de Utrechtse Paulusabdij en de kerk van Baarn, die eeuwenlang zo nauw verbonden zijn geweest.

Hans Bronkhorst

* "collator en patronus ecclesie parrochialis Sancti Nicolai in Baarn".

Bronnen:

- Dr. Charlotte J.C. Broer, *Uniek in de stad*, Utrecht, 2000. ISBN 90-805772-1-9.
- Baerne, 15de jaargang nr.3, september 1991, p.9 "De oude naam van de Pauluskerk op de Brink".
- Dom C. Damen o.s.b. "Over de Sint Paulusabdij van Utrecht" in het *Jaarboekje van Oud Utrecht*, 1957.
- *Register van de St. Pauls Leenen beginnende anno 1536 eyndende 1572*. Utrechts Archief.

WANDELEN IN DE LAANSTRAAT 8

We zijn aangekomen bij het winkelpand waarin nu fotograaf Engel en kledingzaak Wortmann zitten. Vroeger stond daar een fraaie witte woning met rechts een serre, die u op de mooie, oude foto (ca. 1900) van Adriaan Boer nog kunt zien. De foto toont de kruidenierswinkel van de heer C.H. Jansen. In 1960 werd dit pand vervangen door nieuwbouw, waarin links de dames J.M. Schuyff-van Harten en G. Groeneveld een grammfoonplatenzaak begonnen en rechts de firma Giele in huishoudelijke artikelen kwam. In 1981 nam Pro Disco de platenzaak over. Nu zit links Pro-Foto.

In Hogeveens pand (rechts op de foto) zat ooit bloemisterij Van Herwaarden

Rechts kwam na Giele de heren- en damesmodezaak Wortmann. Daarnaast staat het rustieke pand van de heer Wim Hogeveen, herenmode. Op de foto en in werkelijkheid is te zien, dat er later een stuk voor de oorspronkelijke woning is gebouwd. Dat is overal in de Laanstraat gebeurd. Van opzij is dat goed aan de panden te zien. Aan die aanbouwsels werden de voortuintjes opgeofferd. In Hogeveens pand zat ooit de bloemisterij van de heer H. van Herwaarden met erachter de kassen en kwekerij. Het achterterrein was toen veel dieper. Nu staat er het gymnastieklokaal van de Amalia-Astroschool op. Naast de bloemisterij woonde zoon Dirk van Herwaarden, de begraa-

fenisondernemer. (Eigenlijk mogen deze twee panden niet vermeld worden, omdat het gaat om Spoorstraat nr. 1 en 3.) Later was deze bloemisterij van de heer J.J.L.M. Verdegaaal.

Het pand op de hoek Spoorstraat/Laanstraat, waar nu de 'witte' boekwinkel van Den Boer in zit, was oorspronkelijk een 'werkmanshuis'. Daarin woonden indertijd de tuinman en de huishoudster (een echtpaar) van de villa links ervan in de Spoorstraat. (Deze villa werd ooit bewoond door mr. J.C.G.J.C. Laan, die van oktober 1858 tot en met november 1867 burgemeester van Baarn was.) In dit werkmanshuis op de hoek begon het echtpaar Broese een manufacturenwinkel voor o.a. werkmans- en boerenkleding. In 1901 trokken de dames Lagerweij erin; ze richtten zich meer op de damesmode (lingerie en hoeden) en zaten er veertig jaar. Het echtpaar De Lange volgde hen in 1941 op en ook mevrouw M.E. de Lange-Kraakman hield het veertig jaar vol. Mevrouw G.M. Frederiks-Roetgering kocht de zaak in 1981. Daarvoor was zij cheffin geweest bij Bon Trio, wat verderop in de Laanstraat. In 1999 trok Den Boer erin. De winkelpui is nog in oorspronkelijke staat.

Dan volgt het fraaie Jugendstil-pand van boekhandel Den Boer. Sinds 1886 is er op deze plek een boekhandel, eerst van de heer Felz. Ca. 1900 kocht mevrouw Den Boer-Goekoop deze zaak voor haar zoon Hendrik Jacobus, die het pand in Jugendstil liet verbouwen. Behalve boeken en kantoorartikelen verkocht Den Boer zaken als Gouds plateel, Bretons aardewerk en koperen voorwerpen. Ook liet hij ansichtkaarten van Baarn maken naar foto's van Adr. Boer (zie bijbehorende foto). Zo staat het op die kaarten vermeld. In 1948 werd mejuffrouw J. de Jonge eigenares. In 1960 trouwde zij met de Soester fabrikant Bakker, met wie ze de zaak tot 1977 leidde. Nu zwaait Peter Houtman er de scepter. Naast de boekhandel zat de schoenenzaak van Klein Obink, met een tuintje ervoor, waarin de jeugd in de jaren twintig graag wegkroop bij verstoppertje spelen. Later werd dat Bon Trio van het echtpaar Schukking, daarna Annemarel, geleid door hun schoonzoon de heer Th. Steenbeek. Nu vindt u er Sier-Kon-Flex, kinderspeelgoed en -kleding. Daarnaast is een pand waarin vele slaggers hebben gezeten: de heren W.F. Hauber, Van der Linde, Bonne de Vries en nu Van Boeijen. Verderop was een winkel van Verkade-artikelen. Opvallend op de foto (vorige pagina) is de prachtige, toen moderne gaslantaarn (al staat hij wel een beetje scheef) en de poserende kinderen en volwassenen. Hieruit blijkt maar weer, dat een fotograaf in actie toen nog een bijzonder verschijnsel was, waar zelfs (of: juist?) een bakkersjongen (r.) even voor bleef staan.

Op de hoek van de Laanstraat/Teding van Berkhoutstraat was de groentezaak van achtereenvolgens de heren Peet, Kragt en Fraay. Erachter zat de fietsenwinkel van de heer Westeneng. Later werden beide panden eigendom van de heer J. Oudwater, die ze in 1976 tot één pand liet verbouwen voor zijn tweede banketbakkerij en winkel. Later kwam er een lunchroom bij. Helaas zal ook dit oude, vertrouwde plekje

Baarn voor nieuw- en hoogbouw gaan plaatsmaken... Naast Oudwater zat indertijd loodgieter Post. In 1947 nam de heer A. Bührmann de zaak over; hij deed ook in verwarming e.d. Zijn vrouw begon een winkel in artikelen als petroleumstellen, teilen en waterketels. Naast dit pand liep een zandpad naar achteren, zodat men met een auto bij de werkplaats kon komen.

De vorige gevel van boekhandel Den Boer (midden)

Linksvoor aan dit pad was de snoepwinkel van Visee, die in trek was bij de kinderen uit die tijd (jaren twintig), want deze zongen: 'Hoezee, hoezee, de schuimpjes van Visee!' Later deden de dames Eberhardt daar in snoep. Daarachter zat bakker Van Slooten en daar weer achter stond een huisje. Bührmann sr. kocht ook deze panden en liet aan de Laanstraat een nieuw winkelpand bouwen. In dat achterste huisje woonde de familie Cees van de Steeg zes jaar. Zoon J.M. Bührmann woonde er met zijn vrouw ook een tijdje. In ca. 1953 nam Bührmann jr. alleen de winkel van zijn moeder over en breidde deze uit tot een zaak in luxe huishoudelijke artikelen. In 1995 stopte hij ermee en werd het pand verkocht. Het moest plaatsmaken voor nieuwe winkels met flats erboven. Het pand ernaast, waar nu restaurant 'De lange muur' is, was ooit van de PUEM, beheerd door mevr. D.N. de Graaf-van Dregt. Men verkocht er apparatuur en er werden kooklessen gegeven, later was er de textielzaak van de heer Derksen. De komst van een Chinees restaurant daarna gaf indertijd enige opschudding in de buurt vanwege de angst voor 'luchtjes'. Verderop waren landelijk bekende zaken als de Bata en de Gruyter te vinden.

Frits Booy

Bron: 'Van Baerne tot Baarn', Baarn 1999.

Foto's: archief HKB

(met dank aan de dames Ernst-Scheppers, Frederiks-Roetgering, De Lange-Kraakman, Schuyff-van Harten en Van de Steeg-Walraven en de heren Bührmann, Oudwater en Sterneberg)

CUNO VAN DEN STEENE

Kunstenaar: een meester in technieken (deel 2)

Uit de gesprekken die ik had met Mark van den Steene bleek dat zakelijkheid niet de sterkste kant van zijn vader was. Het was Reina van den Steene, zijn moeder, die zorgde voor de zakelijke kant van hun bedrijf, zorgde voor rust en harmonie thuis, zodat Van den Steene ongestoord kon werken, zorgde ook, in dit gezin met vier kinderen, voor de dagelijkse huishoudelijke dingen. Cuno van den Steene was perfectionist in zijn werk, hij kon zich zeer goed inleven in zijn opdrachten, hij was geduldig, introvert, had gevoel voor humor.'

Cuno en Reina van den Steene, ca. 1965

Van den Steene was bevriend met veel, vaak katholieke, kunstenaars en schrijvers. Met Albert Kuyle, met Gabriël Smit, met Joep Nicolas (die hij ontmoette in Maastricht, in de jaren dat hij in Zuid-Limburg woonde) en in Baarn met hier wonende kunstenaars als Jim Frater. Tot zijn vriendenkring behoorde ook de glazenier Stokhof de Jong. Een van de ramen in de dagkapel in de Nicolaaskerk is door hem gemaakt. Belangrijk was voor hem de relatie met Edmond de Cneudt, die in de loop van de jaren tot vriendschap tussen beide echtparen uitgroeide.

De Cneudt

In 1937 was Edmond de Cneudt in Huize 'Middelwijk' in Soest een handweverij en tapijtknoperij begonnen. In 1941 kocht hij de villa 'Courbe voie' aan de Eemnesserweg in Baarn (door de eau-de-cologne-fabrikant J.J. Boldoot gebouwd in 1885). De villa richtte hij in als woonhuis en kantoor; in het gebouw erachter werden de handweverij en de tapijtknoperij ondergebracht.

'Het was Handweverij Edmond de Cneudt, die mij in 1942 opdracht gaf een ontwerp te maken voor 'n wandtapijt, voorstellend 'de apostel Paulus', groot plm. 3 m2'².

Deze eerste opdracht, het wandtapijt 'Apostel Paulus', werd in 1943 geweven voor mevrouw E. van Spaendonck in Tilburg.³

Na de Tweede Wereldoorlog bloeide de tapijtweefkunst in Nederland. Omstreeks 1950 waren er in ons land verscheidene handweverijen. Behalve De Cneudt was er 'Het Paapje' in Voorschoten, 'De Knipscheer' in Laren (waarover later meer) en 'De Uil' in Amsterdam, om de bekendste te noemen.

Wandtapijt 'Apostel Paulus', 1943

Als gevolg van de grote bouwactiviteit in ons land - in het kader van de wederopbouw - was er veel behoefte aan monumentale kunst: in openbare gebouwen, scholen, directiekamers enz. Geweven wandtapijten waren zeer in trek: zij 'verwarmden' het kale en ongezellige beton van de nieuwe architectuur. Ook in Baarn maakte, dankzij De Cneudt en o.m. Van den Steene, de tapijtweefkunst een bloeitijd door, totdat in 1984 het bedrijf van De Cneudt stopte en de makelaars Troostwijk in 'Astoria' de machines en de garens van de weverij publiek verkochten.

Van 1942 tot 1968 werkten Van den Steene en De Cneudt nauw samen. Ruim 30 kleine en grote wandtapijten zijn in die samenwerking ontstaan. Soms was Van den Steene opdrachtgever van een wandtapijt, dan weer De Cneudt. In 1944 werd 'De legende van Westenschouwen' geweven, een gobelin met de afmetingen 178x319. Het tapijt verbeeldt het verhaal van de zeemeermin die werd gevangen en haar vrijheid van de vissers niet terugkreeg, met als gevolg dat stad en land door het water werden verzwolgen. Bijzonder is dat pas in 1958 het wandtapijt het kantoor van De Cneudt verliet - waar het dus vele jaren had gehangen - om aan de bevolking van Schouwen-Duiveland te worden aangeboden. Een geschenk van o.a. aannemers, die de dijken hadden gedicht, aan de eilandbewoners, als bewijs van dank voor hun

hulp bij het herstelwerk. Het tapijt hangt thans in het museum van Zierikzee.

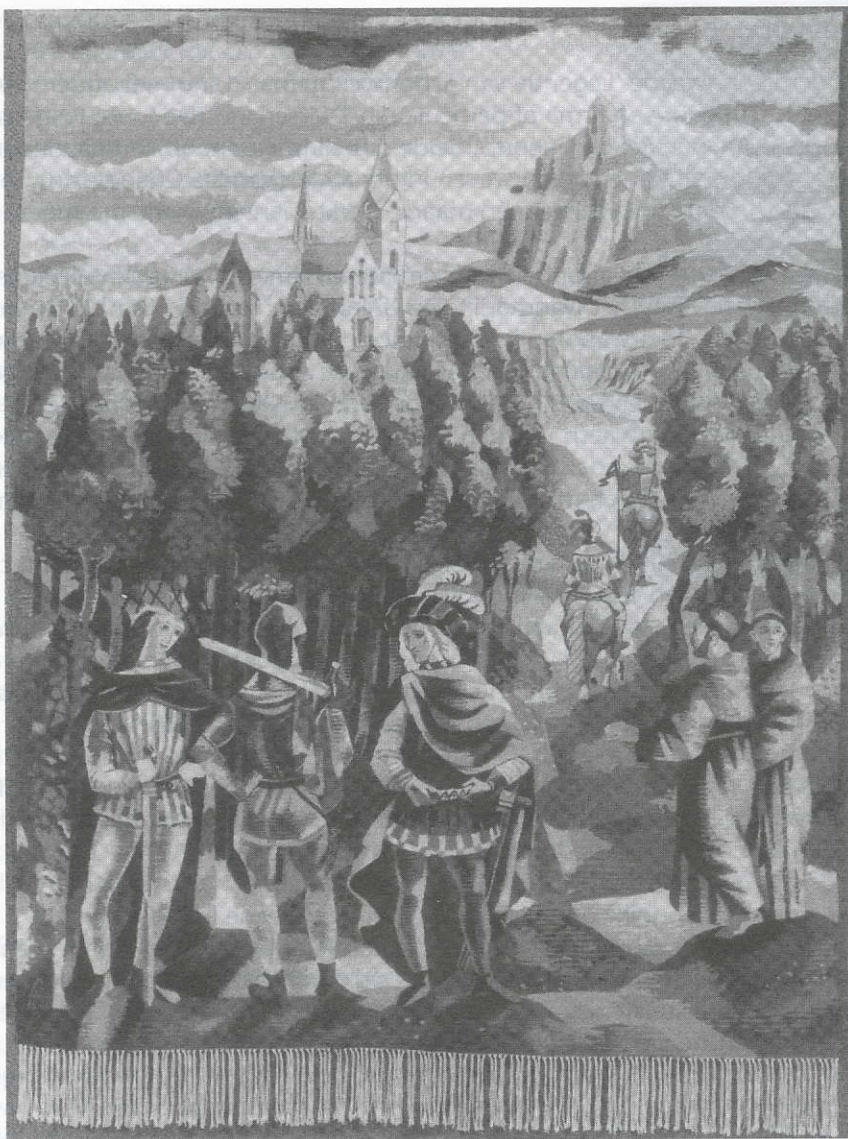
In 1961 werd een tweede 'Legende van Schouwen' gemaakt, nu met andere afmetingen (180x290) voor een firma of particulier in Zwitserland (De Jong, volgens het productieoverzicht van Ric de Cneudt). Beide gobelins waren, op een uitzondering na, de grootste die zij samen lieten weven in het atelier van De Cneudt, dus ook de tijdrovendste, omdat één weefster één maand werkte aan één vierkante meter⁴.

Van den Steene droeg in niet onbelangrijke mate bij aan de monumentale kunst, door het ontwerpen van het wandtapijt 'De Graalridder' voor de firma Allan in Rotterdam (1949) en het wandtapijt 'Oud-Rotterdam' voor het hoofdkantoor van de Rotterdamsche bank. 'De Graalridder' was trouwens een thema dat Van den Steene nog twee keer zou tekenen op zijn ontwerpcartons, en wel o.a. voor Pander in Den Haag (1949). In 1956 ontwierp Van den Steene het wandtapijt voor het hoofdkantoor van de Steenkolen Handels Vereniging in Utrecht, met – hoe kan het anders – steenkool als onderwerp: een man die een grote zak met steenkool op zijn rechter-schouder draagt.

Ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan in 1960 van de firma Bendien, confectiefabrieken met vestigingen o.m. in Almelo en Nijmegen, weefden de dames Mies van Os en Lokke Laurijssens op het atelier van De Cneudt het tapijt 'Martinus'. In het wandtapijt werden 148 kleuren verwerkt, onmogelijk voor Van den Steene om op de ontwerpcartons aan te geven, aldus de weefsters. Voortdurend contact met elkaar was dus vereist. Het weven van het gobelin duurde bijna 1000 uur!⁵

Tussen 1950 en 1960 ontwierp Van den Steene vijf wandtapijten voor de NDSM (de Ned. Dok- en Scheepsbouw Mij) en de Holland-Amerika Lijn. In diezelfde jaren waren ook Pander en De Klerk opdrachtgevers voor wandtapijten.

Een kleine maar belangrijke opdracht kreeg Van den Steene in 1951 van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen: namelijk het ontwerpen van een wandkleed met als onderwerp 'De Verloren Zoon'. Op hetzelfde thema werd ook door zes andere kunstenaars (C. Andrea, H. Bayens, J. Bouhuys, Th. Kurpershoek, Chr. De Moor en Ch. Roelofs) een gobelin ontworpen.

Cruisade verliet - waar het dus vele jaren hart gehangen - om aan de bevolking van
Schaar Wandtapijt 'Gaalridders' - een geschenk van o.a. aannemers, die
de d... als bevels van dank voor hun

De tentoonstelling van deze wandkleden was op veel plaatsen in Nederland te zien, o.a. in het Gemeentemuseum Den Haag in 1953. Veel publiciteit kreeg deze reizende tentoonstelling dan ook.

'(...)Dat er ook in Nederland op het gebied der tapijtweefkunst – zie vooral de bijzonder mooie toegevoegde tapijten van Bayens en V.d. Steene – iets gaande is, daar geeft deze kleine tentoonstelling zeker blijk van⁶.

en

'(...)Een bijgevoegd wandtapijt van Van den Steene is misschien nog mooier, statievoller dan zijn (Kees Andrea wordt hier bedoeld, gb) bijdrage tot deze parabel. Toch geeft deze ook een mooi geheel, met zeer weldoordachte plaatsing en actie van de personen. Dit is een fijngevoelde, sobere uitbeelding van het vaderlijk welkom van de schuchtere boeteling en de rol van de onverzoenlijke broeder is op fijne wijze aangegeven. Zoals ook de andere aanwezigen op bescheiden, maar smaakvolle wijze geschikt zijn in het tafereel (...)'⁷.

In 1968 ontwierp Van den Steene zijn laatste en tevens grootste gobelin (315 x 535): een voorstelling van St. Martinus van Tours. Het wandtapijt kreeg een plaats in de kapel/aula van het Ziekenhuis Lievensberg te Bergen op Zoom, waar het nu nog steeds hangt ⁸.

De Knipscheer

'In opdracht van De Knipscheer ben ik momenteel bezig met het ontwerpen van 14 cartons voor een kruisweg, die bestemd is voor een Brabantse parochiekerk. Dit is de eerste maal, dat in Nederland aan een tapijtweverij opdracht gegeven is een kruisweg te weven. Dit ontwerpen van tapijten is voor mij een samenvatting van mijn intenties op beeldend gebied, welk ik, monumentaal componerend in kleur, tot eigen leven tracht te brengen⁹.

*Een van de 14 kruiswegstaties voor Eindhoven.
Copyright Doeser Foto's, Laren, N.H.*

Handweverij 'De Knipscheer' (ook spinnerij en ververij) werd in 1933 opgericht door Wiek Claessen, in een eeuwenoude Saksische boerderij in het hart van Laren. Wiek Claessen was een baanbreker m.b.t. de moderne handweefkunst. Vanaf 1939 werkte hij samen met Cor van Mourik. In de hoogtijdagen van het bedrijf werkten er wel 40 weefsters, spinsters en knoopsters. Van bekende kunstenaars werden opdrachten uitgevoerd als Leo Gestel, Jaap Bouhuys, Theo Kurpershoek, Nel Klaassen en Jean Lurçat (F). Naast gobelins werden er ook tafelkleden, tapijten, bekledings- en gordijnstoffen geweven¹⁰. In 1977 hield 'De Knipscheer' op te bestaan, na het overlijden van Cor van Mourik¹¹.

Voor 'De Knipscheer' ontwierp Van den Steene dus (in 1954) veertien gobelins, voorstellende de Kruisweg¹². Zij waren een geschenk aan pastoor De Gruyter van de Parochie H. Hart van Jezus in Eindhoven, van zijn parochianen, ter gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum. De gobelins hadden alle een afmeting van 100 x 125, klein dus. Dagblad De Tijd van 14 juli 1954 berichtte hierover: *'(...) een en ander heeft aan Cuno van den Steene grote eisen gesteld. Door de prachtige samenwerking met de weefsters zijn de tapijten van een grote schoonheid geworden. Zij die door hun theoretische ingesteldheid zouden menen, dat het onderwerp zich niet voor de wandtapijten leent, zullen bij de kruisweg van Cuno van den Steene ongetwijfeld tot andere gedachten komen (...)*.

Aan de veertien staties is een jaar later het tapijt 'De Verrijzenis' door Van den Steene toegevoegd, vervolgens ook nog een tapijt voorstellende Christus als Koning/Overwinnaar¹³.

Het Nederlands Marionettentheater

Voor dit theater, dat in 1923 door Bert Brugman werd opgericht en twee decennia lang het enige Marionettentheater in Nederland was (in 1969 door zoon Joost overgenomen, nu voortgezet door kleindochter Mariska), ontwierp Cuno van den Steene de decors van de opera 'Paljas'. Joost Brugman schreef mij hierover het volgende: *'Hij (Cuno van den Steene, gb) heeft het op triplex getekend. De opera 'Paljas' ging op maandag 22 september 1952 in première in de schouwburg Concordia te Breda. Een jaar later heeft Van den Steene ook de decors voor 'Cavalleria Rusticana' gemaakt. Ontwerpen hebben wij nooit gehad en wat er nog over was van het 'Paljas' decor is na vele malen met houtwormolie te zijn behandeld kortgeleden op de vuilnisbelt terechtgekomen'*¹⁴.

Gerard Brouwer

Noten:

- 1) gesprekken met Mark van den Steene op 6 februari, 20 februari en 19 juni 2001;
- 2) 'Gehoord en opgetekend' (XII) gesprek met Cuno van den Steene in de Baarnsche Courant van 20 november 1953;
- 3) catalogus 'Eeuwen Wandtapijt' 1969 uitgave Nederlands Textielmuseum te Tilburg, ter gelegenheid van tentoonstelling gobelins in Katholieke Hogeschool te Tilburg van 3 april 1969 t/m 31 mei 1969; een expositie waaraan Van den Steene met het tapijt 'Apostel Paulus' deelnam;
- 4) gesprek met Ric de Cneudt op 28 februari 2001;
- 5) 'Het oog van de naald' personeelsorgaan van Bendien's Confectiefabrieken n.v. jubileumnummer januari of februari 1960;
- 6) recensie in Het Vrije Volk 25 februari 1953;
- 7) recensie in de Haagsche Courant van 28 februari 1953;
- 8) brief van Ziekenhuis Lievensberg – de heer J. Staps pastorale dienst – van 3 juli 2001;
- 9) 'Gehoord en opgetekend' (XII) gesprek met Cuno van den Steene in de Baarnsche Courant van 20 november 1953;
- 10) artikel 'Nederlands Textiel traditie en vernieuwing 1950-2000' door Caroline Boot conservator beeldende kunst Nederlands Textielmuseum te Tilburg (uitgave van genoemd museum);
- 11) gesprek met mevrouw I.Th. van Mourik op 3 april 2001;
- 12) ontstaan in 1751 is de Kruisweg het lijden en sterven van Jezus in 14 historische gebeurtenissen, waarbij men bidt;
- 13) brief d.d. 4 mei 2001 van pastoor drs. E. Seidel, pastoor van de Parochie H.Hart van Jezus in Eindhoven;
- 14) brief d.d. 7 mei 2001 van Joost Brugman.

DE PAARDENSTAL VAN MADOERA

In de 21ste jaargang nr. 4 van ons blad plaatsten we in een artikel met als titel 'Het raadsel van de verdwenen koppen' een tekening van de in 1929 afgebroken paardenstal van Madoera.

Deze tekening, die gemaakt werd in 1931 naar aanleiding van de promotie van Harmanna Diddens aan de universiteit van Utrecht, was naar onze mening de enige afbeelding die van deze stal bestond.

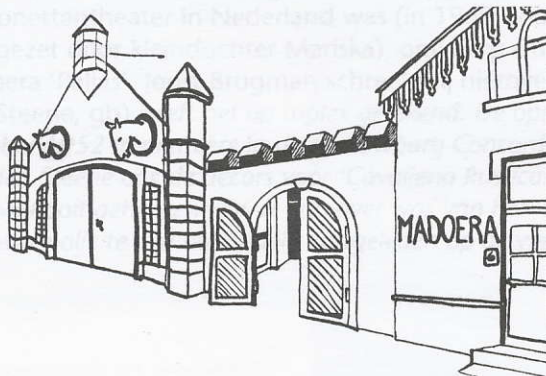
Onlangs echter werd in een oude, stoffige doos met glasnegatieven op het Centraal Bureau voor Schimmelcultures (CBS) een glasplaat 'ontdekt', waarop de bewuste paardenstal gedeeltelijk voorkomt.

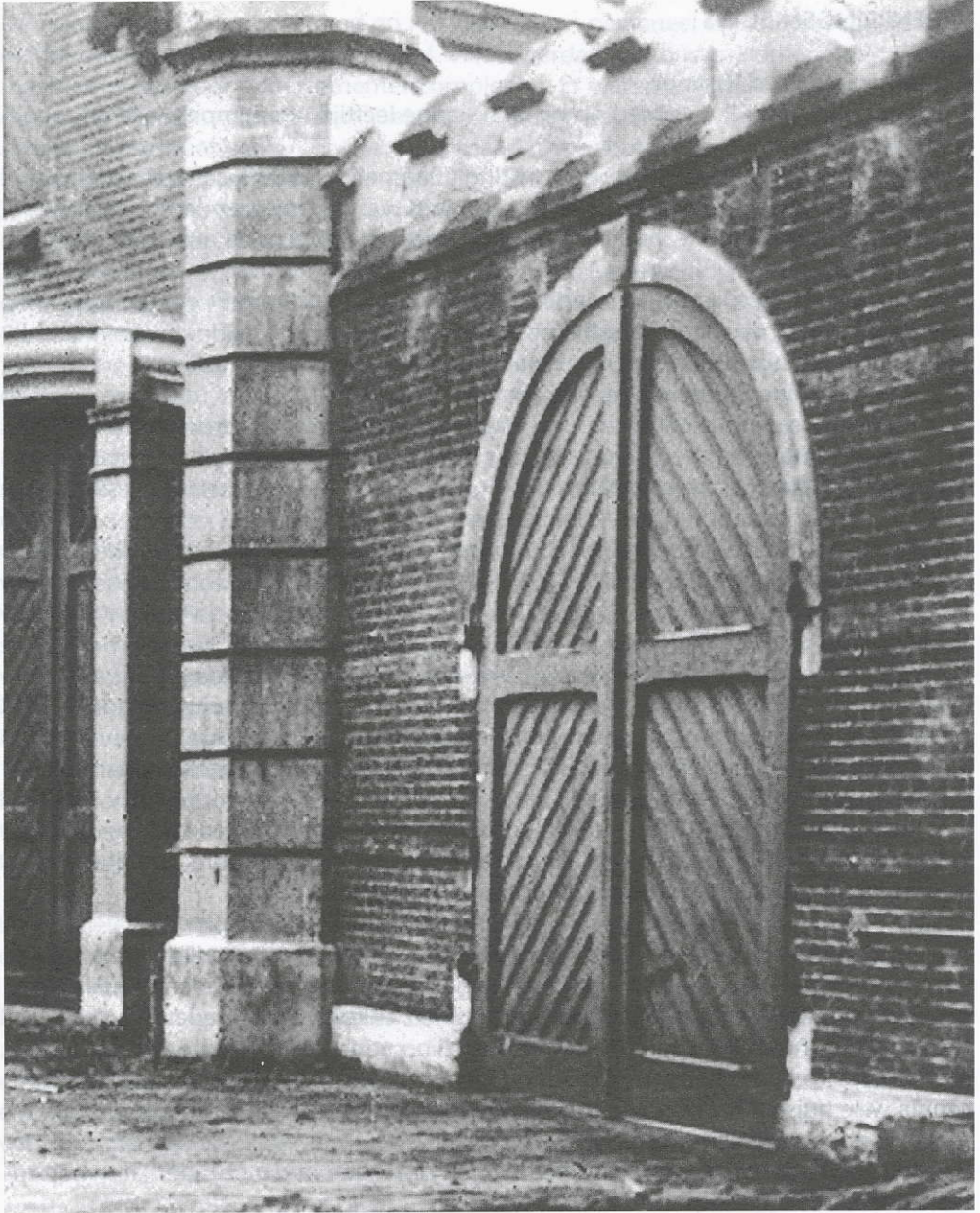
De Historische Kring ontving hiervan een afdruk, waarvoor we de opmerkelijke schenker zeer erkentelijk zijn. Ter vergelijking drukken we hierbij ook de door ons geplaatste tekening af.

Op de tekening zien we rechts een gedeelte van de nog steeds aanwezige koetsierswoning Madoera. Als een laatste witte parel van de 'gordel van smaragd' ligt het tussen de tegenwoordige nieuwbouw. Laten we hopen, dat tenminste dit huisje voor het nageslacht bewaard zal blijven.

Links van Madoera zien we een muur met kapitelen en twee poortdeuren. Uiterst links bevindt zich de paardenstal.

Jaap Kruidenier

VERENIGINGSNIEUWS

In memoriam Fred Kramer

Zevenentwintig juni jl. overleed op bijna 80-jarige leeftijd ons sympathieke en toegewijde lid Fred Kramer.

Vanaf de oprichting van de Historische Kring "Baerne" in 1974 was Fred actief bij onze vereniging betrokken. Gedurende vele jaren was hij op maandagmorgen in onze verenigingsruimte te vinden, waar hij op nauwgezette wijze onze bibliotheek beheerde.

Fred bezat een grote kennis van oude prenten, zodat hij ons op dit gebied vaak waardevolle informatie kon verschaffen. Omdat hij tevens kunstzinnig was - hij schilderde - maakte hij ook deel uit van de aankoopcommissie van onze kring.

Bijzondere herinneringen hebben we aan de 'Historische Markten', die onze vereniging gedurende een aantal jaren in de Waldheim Mavo organiseerde. Achter zijn stal met oude prenten kon men Fred zichtbaar zien genieten. Een aimabel mens is heengegaan. We zullen hem niet meer in ons dorp zien fietsen, noch een interessant gesprek in de Laanstraat met hem kunnen voeren.

Wij zijn hem dankbaar voor wat hij voor onze vereniging heeft gedaan en hij zal in onze herinnering blijven.

Tentoonstelling Huis en Haard

Precies honderd jaar geleden kwam in Nederland de Woningwet tot stand. Aan dit feit wordt in het hele land door middel van talrijke manifestaties ruime aandacht besteed. Geen wet heeft immers zoveel invloed gehad op de dagelijkse omgeving van de Nederlander. Niet alleen verbeterde door deze wet het woongenot, maar ook de inrichting van de woonomgeving.

Ook de Historische Kring "Baerne" draagt aan deze herdenking een steentje bij door het organiseren van een tentoonstelling onder de titel *Huis en Haard*. Die titel werd ontleend aan het thema van Open Monumentendag van dit jaar.

Wie - zoals de titel misschien doet vermoeden - op deze tentoonstelling knusse beelden denkt te zien van ganzenbordspelende gezinnen rond de brandende haard in de huiskamer komt echter bedrogen uit. Al zijn er enkele fraaie interieurfoto's te zien, toch ligt het accent van deze tentoonstelling vooral op de grote veranderingen die in het dorp Baarn hebben plaatsgevonden, met name gedurende de laatste decennia. Wie huis en haard vijftig jaar geleden verliet, zal zich bij terugkomst waarschijnlijk nogal ontheemd voelen.

Veel huizen en gebouwen in Baarn verdwenen of kregen in de loop der jaren een totaal andere bestemming.

De hoge kosten van onderhoud en het gebrek aan personeel en comfort speelden hierbij onder meer een belangrijke rol. Villa's werden kantoor en conferentieoord of maakten plaats voor appartementencomplexen. Er waren zelfs villa's die een aantal malen van functie veranderden zoals Roosterhoek, op de hoek van de Amsterdamsestraatweg en de Van Heutszlaan. Dit gebouw diende eerst als woonhuis, waarna het in het begin van de twintigste eeuw een kinderkuis werd voor Amsterdamse bleekneusjes. In de mobilisatietijd waren er militairen in gelegerd en nu staan er op deze plaats appartementen.

Terwijl sommige buitenhuizen als De Hooge Vuursche een horecabestemming kregen, werd het Badhotel juist veranderd in een wooncomplex.

Ook scholen en kerken kregen soms een woonfunctie. In de voormalige Julianaschool wordt geen les meer gegeven en in de Opstandingskerk worden geen diensten meer gehouden. Ook allerlei lanen en straten veranderden volkomen van aanzien. Nu is de Laanstraat een winkelstraat, maar in de jaren twintig van de vorige eeuw waren hier nog veel huizen met een voortuin. Straten als de Dijkweg verdwenen; de Prins Hendriklaan en de Amaliaaan verloren hun oorspronkelijke bebouwing, waardoor ze onherkenbaar veranderden.

Ondanks al deze veranderingen bleef er toch veel moois bewaard! Ook dat kunnen we op deze tentoonstelling bewonderen. Er zijn gelukkig nog tal van karakteristieke villa's en bovendien diverse straten en lanen waar men de sfeer van vroeger nog steeds kan proeven. Bijvoorbeeld de G.K. van der Heydenlaan, waar voor de oorlog vooral gepensioneerde officieren en dominees woonden.

Laten we zuinig zijn op al het fraais, dat Baarn ondanks de recente 'verstening' nog te bieden heeft. Deze tentoonstelling van de altijd weer actieve Historische Kring "Baerne" doet ons dat duidelijk beseffen.

De tentoonstelling wordt gehouden in de Oudheidkamer van de Historische Kring, te bereiken via een pad tussen de huisnummers 2 en 4 in de Burgemeester Penstraat.

De officiële opening zal op vrijdagavond 7 september a.s. om 19 uur verricht worden door de heer E. Takkenberg, voorzitter van het Comité Open Monumentendag.

Bezoektijden tot en met december 2001:

zaterdag 8 september van 10.00 tot 16.00 uur

elke maandagmorgen van 10.00 tot 12.00 uur

elke maandagavond van 20.00 tot 22.00 uur

voor groepen op afspraak.

Aanwinsten Oudheidkamer

Menu van de Kastanjarahof
Foto kerkje Lage Vuursche
Delftsblauw gelegenheidstegel Conimex 30-10-1980
Foto's, naamplaat en receptenboekjes Conimex
Ingelijste foto's kasteel Drakensteijn
Geldkistje
Broekenpers
Pasteltekening Prinses Juliana
Pakken soda en zeep
Glazen puddingvorm
Brandweeruniform gedragen door Jacques Nijman
Fotocollage van Tsjechen hier tewerkgesteld tijdens bezetting
Programma's weldadigheidsvoorst. voetbalver. Paleis Soestdijk
Boerenpet met -zakdoek
Kerkcollectezak met lange stok

Aanwinsten bibliotheek

Wandelboekje *In de voetsporen van Jacob van Lennep* uitgegeven door het KNAG
Johan Hut, *Het recht van pruttelen. Kroniek van 125 jaar Gereformeerde Kerk van Baarn* (Baarn 2001)
Boekje met tekeningen van Baarnse kinderen in het kader van het Jaar van het Kind
Twee boekjes geschreven door T. Pluim
Maarten Reinink, *Dagboek voor New York* (Bussum 2001). Oorlogsdagboek van schoolier Baarnsch Lyceum
A.I.J.M. Schellart, *Kastelen en landhuizen in Utrecht* (Zaltbommel 1972)

Boekbespreking: *HET RECHT VAN PRUTTELEN. Kroniek van 125 jaar Gereformeerde Kerk van Baarn door Johan Hut (Baarn 2001) Prijs 25 gulden.*

Sommige gereformeerden vonden het maar gek: op straat staan zingen om hun geloof uit te dragen. De dominee die de straatevangelisatie hier instelde, ds. W. Seinen, schreef daarop in het kerkblad dat hij wel een hartig woordje zou wisselen met jongens en meisjes die, door valse schaamte overmand, zich hieraan onttrokken. Aldus kwam de straatevangelisatie op gang en kon men op de Brink genieten van evangelische liederen. Na de oorlog werd de evangelisatie aanvankelijk op verschillende straathoeken in het dorp gehouden en later weer op de Brink, nu samen met de hervormden. Eind jaren vijftig kwam er een einde aan, zo lezen we in het onlangs verschenen boek over de Gereformeerde Kerk in Baarn. Johan Hut onderzocht ter gele-

genheid van het 125-jarig bestaan de geschiedenis van het kerkgenootschap en zette deze vakkundig op papier. Het boek is vlot geschreven en spreekt ook de buitenstaander aan.

De evangelisatiecommissie bedacht enige decennia later een andere manier om buitenkerkelijken in aanraking te brengen met het geloof: een evangelisatieboot. Ondanks veel adhesiebetuigingen en geldelijke toezeggingen sneuvelde dit plan, om financiële redenen. Hut beschrijft de gang van zaken binnen de kerk vanaf het eerste begin tot de meest recente ontwikkelingen. Alle dominees die er in de loop der tijd waren, en hun eigenaardigheden passeren de revue. Hij belicht het immer aanwezige zoeken naar rechtzinnigheid, wat in de jaren veertig tot een nieuwe afscheiding leidde. En de commotie die ontstond voor en tijdens de bouw van de kerk aan de Eemweg. De bouw van deze kerk was noodzakelijk geworden door de bloei van het kerkgenootschap vlak na de oorlog. De groei van het aantal leden kwam niet alleen door de uitbreidingswijken die in Baarn in die jaren gebouwd werden, maar ook door de vestiging hier van landelijk werkende organisaties als het Zendingscentrum. Toch, toen deze nieuwe kerk er eindelijk stond, bleek die eigenlijk al overbodig. Door de grote maatschappelijke veranderingen vanaf de jaren zestig daalde het kerkbezoek en uiteindelijk werd het gebouw afgestoten. Ook deze veranderingen beschrijft Hut levendig. Hoe er voor het eerst een speciale jeugdouderling kwam: Jan Pier Eringa. Hij organiseerde van alles voor de jeugd, maar vond weinig gehoor bij de kerkenraad. Desondanks zette hij een ontwikkeling op gang die uiteindelijk resulteerde in speciale kinder- en jeugddiensten.

Natuurlijk beschrijft Hut de komst van de eerste vrouwelijke ouderlingen in 1968. Dat was wel een zeer grote verandering voor de mannenbroeders, waarover men niet gauw was uitgepraat. Overigens pasten vrouwen zeer goed in het ambt, zo blijkt uit het afscheidsinterview van ds. Van de Kerk uit 1979: 'Mijn leukste wijkkerkeraad was het jaar dat daar merendeels vrouwen in zaten.

Vrouwen zijn daar veel geschikter voor dan mannen.'

Uit het boek wordt duidelijk hoe groot de veranderingen binnen het kerkgenootschap én binnen de Baarnse samenleving waren in de afgelopen 125 jaar. Hut heeft met dit aardige en geïllustreerde werk de liefhebbers van de geschiedenis van Baarn een groot plezier gedaan.

Yvonne van den Akker

Oude waterput aan de Zandvoortweg

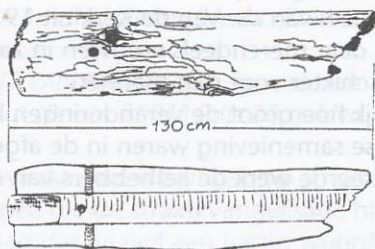
In de zomer van 1999 werd bij sloopwerkzaamheden achter het huis aan de Zandvoortweg 207 door de heren Glasius, de bewoner, en zijn buurman de heer Hamersveld een waterput aangetroffen. Door de werkzaamheden was de bovenkant beschadigd maar was de waterput verder nog compleet.

In het water onder in de put bleek een stuk boomstam te drijven waarin een stuk ijzeren buis bleek te zitten. Vervolgens bleek dat er ook een stuk hout rechtopstaand in de bodem van de put vast zat in een dikke grindlaag.

Na enkele vergeefse pogingen lukte het om dit stuk met een kettingtakel uit de put te trekken. Gelukkig werd de vondst na een aantal dagen aan de ARWE doorgebeld, waarop een kort onderzoek volgde. Het bleek een gemetselde put te zijn met een diepte van ca. zes meter bij een doorsnede van 130 cm. De bovenzijde was koepelvormig dichtgemetseld.

Het steenformaat is 17x 8,5x 4 cm en is een rode handvormsteen.

Het stuk hout dat uit de bodem van de put was getrokken, bleek een deel van een eiken boomstam te zijn van 1,30 meter lengte en een doorsnede van ca. 35 cm en had duidelijk te maken met het oppompen van het water. Over de hele lengte had men een gat in de stam geboord met een doorsnede van 10 cm. Daarna is onderaan de stam het gat weer afgesloten met een houten prop van ongeveer dertig cm lengte. Aan het einde van de doorboring, net boven de ingeslagen prop, zijn kruislings twee gaten door de stam geboord van ca. 4 cm doorsnede, waardoor het water werd aangezogen. De grindlaag onderin de put diende als filter voor het instromende water. Het hout was, doordat het aan zonlicht was blootgesteld, niet meer te conserveren. Wel zijn er foto's en tekeningen van gemaakt.

Het betreft hier waarschijnlijk de waterput van een boerderij. Welke boerderij het is geweest en wat er van deze boerderij en haar bewoners in de archieven nog terug te vinden is, moet nog blijken. Mocht iemand meer informatie hebben, dan wil de ARWE dat graag weten.

J. v.d. Laan, coördinator ARWE

BIJDRAGE VERZENDKOSTEN

Contributie 2002

Met ingang van 2002 wordt de contributie gewijzigd. Per adres wordt de contributie € 14,- per jaar. Voor een alleenstaande geldt dat één introduc e, zonder betaling, meegenomen kan worden naar lezingen, diavoorstellingen en excursies. In andere gevallen dient voor een introduc e, buiten gezinsverband, € 3,50 per keer betaald te worden.

Bijdrage verzendkosten 'Baerne'

Binnen Baarn wordt 'Baerne' nog altijd door vrijwilligers bezorgd, daar zijn we heel gelukkig mee. Buiten Baarn is hier € 5,- per jaar mee gemoeid.

Bij het decembernummer 2001 zullen de leden buiten Baarn een brief vinden met het verzoek om voor die verzendkosten een vrijwillige bijdrage over te maken bij de contributie. Het bestuur vertrouwt erop, dat u dit verzoek zult inwilligen.

Namens het bestuur,
G.Roskamp, penningmeester

Programma 2001-2002

6 september	'Klokken en carillons door de eeuwen heen', lezing door ir. Foeke de Wolf
11 oktober	'Joodse gebruiken', lezing door mevrouw A. Frank
1 november	Architectuur-historisch onderwerp door de heer M. Kruidenier
6 november	Diavoorstelling Oud- en Nieuw Baarn 's middags
20 november	Diavoorstelling Oud- en Nieuw Baarn 's avonds
10 januari 2002	Dialecten, lezing door de heer J.B. Berns
19 februari	Diavoorstelling Oud- en Nieuw Baarn 's avonds
28 maart	Algemene ledenvergadering
11 april	'Holland en het Sticht in oorlog 1481-1483', lezing door de heer M.J. v. Gent

Alle lezingen en diavoorstellingen vinden plaats in Cultureel Centrum De Speeldoos, Rembrandtlaan 35 te Baarn. Aanvang 20.00 uur. De zaal is open om 19.30 uur. Voor leden zijn de lezingen gratis. Niet-leden betalen f7.50.

DICK ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V. **PRINS**

BELASTINGVRIJ SPAREN

HYPOTHEKEN

Maatwerk tegen concurrerende rentepercentages

ASSURANTIE

Zeer goede voorwaarden tegen scherpe tarieven

PENSIOENEN

Belangrijk in verband met terugtrekkende overheid

JONGEREN TOEKOMST PLAN

Speciaal voor jongeren die een onbezorgde toekomst willen

Ons advies is gratis overdag en ook 's avonds

Tel. (035) 541 13 59

Fax (035) 541 00 63

Nachtegaalhof 10

3741 WZ Baarn

APOTHEEK JULIUS

Apothekers: *O.P. Hofkes, E. Hofkes-Dazert
en M.A. Smulders-de Jong*

**LAANSTRAAT 26
3743 BG BAARN
TELEFOON (035) 541 24 32**

**Uw adviseur
bij verkoop,
aankoop, taxatie,
financiering en
verzekering van
onroerend
goed**

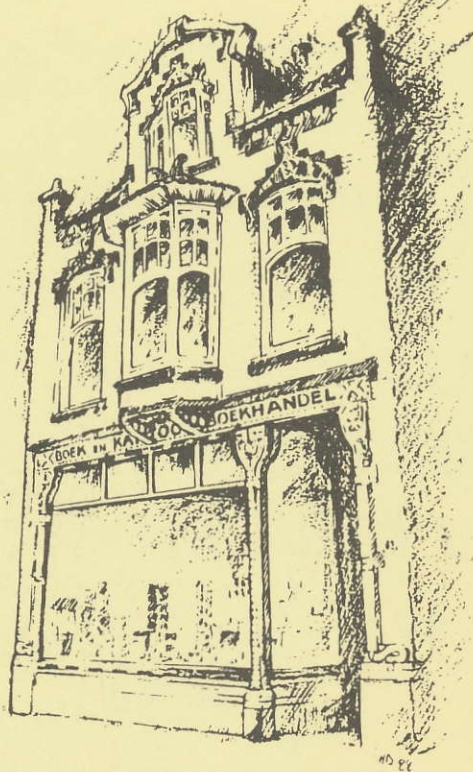

VAN BERKUM MAKELAARS

MAKELAARS IN EN TAXATEURS VAN ONROERENDE GOEDEREN

Nieuw Baarnstraat 93, postbus 135, 3740 AC Baarn.

Telefoon 541 84 45* Lid NVM

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 035 - 542 68 51

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken

10

Historische Kring "Baerne", t.a.v. archief werkgroep oudheidkamer